

2.1 HALLINTOPALVELUT

2.1.1 Vaalit

Vuonna 2025 järjestetään yhdistetyt kunta- ja aluevaalit. Hyvinvointialue kompensoi kunnalle aluevaalien järjestelyistä aiheutuvia kustannuksia. Vaalien toimittamisesta vastaa keskusvaalilautakunta.

2.1.2 Hallinnon ja talouden tarkastus

Tarkastuslautakunnan toiminta perustuu kuntalain 14 luvun mukaisiin tehtäviin. Lautakunnan keskeisenä tehtävänä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet.

Tarkastuslautakunta suorittaa pääosin ulkoista valvontaa ja antaa tarvittaessa ohjeita sisäisen valvonnan toteuttamisesta kunnassa. Tarkastuslautakunta valmistelee kunnanvaltuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat.

Toiminnalliset tavoitteet

Tarkastuslautakunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta lautakunnassa valmistellun viitteellisen aikataulun mukaisesti. Tarkastuslautakunta keskittyy kokouksissaan hankkimaan tietoa hallintokuntien toiminnasta ja tavoitteista sekä niiden toteutumisesta. Tilintarkastus keskittyy kuntalain mukaisten tehtävien ohella tarkastamaan niitä alueita, jotka ovat lautakunnan arviointikäyntien kohteena. Tilintarkastusyhteisönä toimii BDO Oy.

2.1.3 Yleishallinto, keskushallinto ja henkilöhallinto

Valtuusto

Kunnanvaltuuston tehtävänä on vastata kunnan toiminnasta ja määritellä kunnan keskeiset tavoitteet. Valtuusto päättää hallinnon järjestämisestä, talouden, rahoituksen ja sijoitustoiminnan perusteista. Valtuuston toiminta perustuu kuntalain 14 §:n säännöksiin – sen keskeinen tehtävä on vastata kuntalaisten hyvinvoinnista ja kunnan kestävästä kehityksestä. Valtuusto vastaa strategisesta päätöksenteosta ja koko kuntakonsernin tavoitteiden asettamisesta, toiminnan ja talouden tasapainosta sekä toiminnan arvioinnista ja seurannan järjestämisestä.

Valtuusto kokoontuu varsinaisten kokousten lisäksi tarvittaessa seminaari- ja iltakoulutilaisuuksiin, joissa käsitellään kunnan kehittämistä ja ajankohtaisia valmisteilla olevia asioita.

Uudet valtuutetut valtuustokaudelle 2025-2029 valitaan kuntavaaleissa huhtikuussa 2025.

Kunnanhallitus

Kunnanhallituksen tehtäviin kuuluvat kuntakonsernin hallinnon, talouden ja henkilöstöhallinnon johtaminen ja kunnanvaltuuston asioiden valmistelu.

Kunnanhallitus vastaa valtuuston päätösten valmistelusta ja täytäntöönpanosta. Kunnanhallituksen tärkeimpänä tavoitteena on vuotuisen talousarvion tulojen ja menojen pitäminen tasapainossa ja edellisten tilikausien alijäämän kattaminen. Luottamushenkilökoulutuksia järjestetään tarpeen mukaan.

Kunnanhallituksen alaisuudessa toimii henkilöstöjaosto.

Henkilöstöjaosto

Henkilöstöjaosto ratkaisee ja päättää hallintosäännön mukaisesti asiat, jotka koskevat esimerkiksi virkaehtosopimusten määräysten soveltamista, paikallisen virka- ja työehtosopimuksen tekemistä, harkinnanvaraisia palkkoja, henkilökohtaisen harkinnanvaraisen lisän myöntämistä sekä harkinnanvaraisia palkallisia virka- ja työvapaata ja sivutoimilupia. Henkilöstöjaoston esittelijänä toimii hallintojohtaja.

Yhteiset palvelut / Yleishallinto, keskushallinto ja henkilöstöhallinto			
Strategiset tavoitteet vuosille 2025-2027			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit ja vertailu
Päätöksenteon avoimuus ja vuorovaikutuksen vahvistaminen kuntalaisten kanssa	Avoin ja ajantasainen viestintä. Kyselyt ja kuntalaisten kuuleminen eri yhteyksissä. Osallisuuden kehittäminen. Vapaa-ajanasukkaiden osallistaminen	Kunnanjohtaja Kunnanhallitus	Kyselyiden tulokset Kuntalaisten kuuleminen
Tasapainoinen talous mahdollistaa kunnan kehittämisen	Uuden luottamushenkilöorganisaation kouluttaminen tehtäviinsä. Talouden seurannan työkalujen kehittäminen ja talouden tasapainottamissuunnitelman seuranta. Luottamuselinten välinen yhteistyö. Konserniyhtiöiden riskienhallinta. Palvelurakenteen sopeuttaminen väestöpohjaan ja taloudellisiin resursseihin. Kuntayhteistyön kehittäminen.	Kunnanjohtaja Kunnanhallitus	Kumulatiivinen ylijäämä Tytäryhtiöiden taloudellinen tilanne
Hyvinvoiva henkilöstö, kiinnostava työnantaja	Aktiivinen tyhy-toiminta. Toimivat työterveyshuollon palvelut. Laadukas esihenkilötoiminta.	Hallintojohtaja Kunnanhallitus	Tyhy-toiminnan määrärahat Kyselyiden tulokset

2.1.4 Elinkeino-, työllisyys- ja maahanmuuttajapalvelut

Elinkeinopalveluiden alla toimivat mm.:

- yrityspalvelut
- kuntamarkkinointi ja matkailu
- maaseutuelinkeinot
- joukkoliikenne

Yrityspalvelut

Elinkeinotoimen tavoitteena on vahvistaa yritysten yleisiä toimintaedellytyksiä kunnassa ja toimia yhteistyökumppanina paikallisen yrittäjäjärjestön ja Päijät-Hämeen yrittäjät ry:n suuntaan. Elinvoiman kehittämiseen ja kuntayhteistyöhön on haettu maakunnallista näkökulmaa siten, että kunta on mukana myös Lahden seudun kehitys LADEC Oy:n ja Lahden seutu – Lahti Region Oy:n toiminnassa.

Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy

Yrityspalvelut hankitaan Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy:n kautta, johon Hartola päätti liittyä osakkaaksi vuoden 2019 alusta lukien. Rahoittajasopimuksessa ovat mukana vuoden 2025 alusta lukien kaikki Päijät-Hämeen maakunnan kunnat ja kaupungit. Sopimus on voimassa toistaiseksi.

Elinkeinoneuvontaan kuuluu laajasti erilaisia maksuttomia ja osittain maksullisia neuvontapalveluja yrityksille. Rahoittajasopimuksen mukaan Hartola maksaa vuosittain 8,20 euroa/asukas. Palveluiden vuosikustannus vuonna 2025 on noin 20.700 euroa. LADEC:n osakkaana Hartolan tavoitteena on kehittää ja uudistaa elinkeinoelämää, hankkia yritysten neuvontapalveluja, edistää yritysten toimintaedellytyksiä, saada palveluja yritysten omistajanvaihdoksissa ja avata mahdollisuuksia yritysten kansainvälistymiseen.

Yhtiön toiminta-ajatuksen perustana on maakuntastrategia, sopijapuolten yhteiset elinkeinopoliittiset tavoitteet ja sopijapuolten omat elinkeinopoliittiset kehittämishankkeet/-asiat. Kuntakohtaisesti LADEC sopii vuosittain teemat ja tavoitteet, joihin yhteistyöllä pyritään.

Lahden seutu - Lahti Region Oy

Hartolan jatkaa yhteistyötä Lahti Regionin kanssa. Vuosittainen maksuosuus Lahden Seutu - Visit Lahdelle on 4,50 euroa asukasta kohti. Hartolan kunnan maksuosuus vuonna 2025 on noin 11.400 euroa.

Lahti Region tuottaa jäsenkunnille ja yrityksille matkailun markkinointi- ja kehittämispalvelut Päijät-Hämeen matkailustrategiaan tukeutuen. Kunta vastaa jäsenyyden tuomien mahdollisuuksien välittämisestä yrittäjille sekä hankkeiden hyödyn jalkauttamisesta kuntaan ja yrittäjille. Matkamessuille ja maakunnallisiin matkailun suur tapahtumiin osallistuminen tapahtuu maakunnallisen yhteistyön kautta.

Matkailun strategiatyö

Vuoden 2025 tavoitteena on toteuttaa paikallisia tapahtumia tiiviissä yhteistyössä yhdistysten ja järjestöjen kanssa. Kunnan yhteistyökumppaneina ovat mm. Hartolan vapaa-ajan asukkaat ry kesäkauden avauksessa, kaikki paikalliset toimijat Hartolan markkinoilla sekä joulumarkkinoiden osalta useita eri tahoja. Kunnan rooli on olla kannustamassa toimijoita, auttaa tapahtumien rahoituksen hankinnassa ja osallistua erilaisten ympärivuotisten tapahtumien markkinointiin.

Kunta tekee yhteistyö mm. Tainionvirran yritysryhmähankkeen kanssa.

Hartolan Markkinat

Hartolan kunnan vuosittainen suur tapahtuma, joka järjestetään taas vuonna 2025. Vuoden 2024 markkinoilla kauppiaita oli yli 250. Tekninen toimi vastaa Hartolan markkinoiden organisoinnista ja hallinto-osasto markkinatoimiston tehtävistä.

Päijänne Leader ry.

Hartola on mukana Päijänne-Leaderin ohjelmakaudella myös vuonna 2025. Kunta on tehnyt päätöksen sitoutua Päijänne-Leaderin ja Etpähän muodostamaan uuteen toimintaryhmään ohjelmakaudelle 2023–2027. Tällä on haluttu turvata neuvonnan ja rahoituksen riittävyys hartolalaisille yhdistyksille ja yrityksille vuosina 2023–2027. Kunnan rahoitusosuus vuonna 2025 on noin 14.500 euroa.

Maaseutuelinkeinot

Laki maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa (210/2010) tuli voimaan 1.4.2010. Uusi laki edellytti kuntia muodostamaan 1.1.2013 lukien maaseutuhallinnon tehtävien hoitamiseksi toiminnallisen kokonaisuuden, jonka alueella toimii vähintään 800 maatalousyrittäjää.

Asikkalan, Hartolan, Hollolan, Kärkölan, Padasjoen ja Sysmän kunnat sekä Lahden ja Heinolan kaupungit ovat liittyneet maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueeseen. Yhteistoiminta-alueen kunnat ovat sopineet, että isäntäkuntana, joka vastaa maaseutuhallinnon järjestämisestä alueella, toimii Asikkalan kunta. Asikkala tuottaa maaseutuhallinnon palvelut pääsääntöisesti ilman paikallista viranhaltijaa. Hartolan kunnan arvioitu vuosikustannus on noin 22.500 euroa.

Muuttokannustimet

Muuttokannustimet ovat voimassa 31.12.2025 saakka, minkä jälkeen ne talouden tasapainottamissuunnitelman mukaisesti poistuvat käytöstä. Muuttokannustimien tavoitteena on ollut houkutella kuntaan uusia asukkaita. Kannustimet ovat saajalleen veronalaista tuloa.

1) Verottajan hyväksymä **ensiasunnon ostaja** saa Hartolasta ostamalleen tai rakentamalleen asunnolle 2000 euron verollisen tuen ja tuki maksetaan jälkikäteen hakemuksesta 12 kuukauden kuluttua muuttopäivästä.

2) **Vauvaraha** - jokaisesta syntyneestä/syntyvästä lapsesta 1000 euroa

3) **Kannustin vapaa-ajan asukkaasta vakituiseksi asukkaaksi muuttavalle**. Muuttokannustin myönnetään niille, jotka ovat muuttaneet vapaa-ajan asunnon vakituiseksi asunnokseen ja muuttaneet Hartolaan asumaan. Se on verollinen korvaus ja siitä pidätetään nykyisin voimassa olevan lain mukaan 20 % ennakonpidätys. Se myönnetään jälkikäteen vain hakemuksesta ja edellyttäen, että hakija on asunut vakituisesti Hartolassa muuttoa seuraavan kahden vuodenvaihteen yli.

Työllisyyspalvelut

Työllisyyspalvelut siirtyvät kuntien vastuulle 1.1.2025 lukien. Lakisääteisten työllisyyspalveluiden tuottamisesta vastaa Päijät-Hämeen työllisyyspalvelut, jonka isäntäkuntana toimii Hollolan kunta. Työllisyysalue tuottaa palvelut Asikkalan, Hartolan, Hollolan, Iitin, Kärkölan, Padasjoen ja Sysmän kunnille sekä Heinolan ja Orimattilan kaupungeille.

Tehtävien lisäksi kunnille siirtyy myös työllisyyspalveluiden rahoitusta. Tämä rahoitus on osa peruspalvelujen yleiskatteellista valtionosuutta.

Työllisyyspalveluiden järjestämisestä laskutetaan kuntia vuosittain. Vuoden 2025 osalta Hartolan kunnan maksuosuudeksi on arvioitu 260.000 euroa. Tämän lisäksi myös työmarkkinatuen kuntaosuuden ennakoidaan kasvavan merkittävästi, sillä kuntaosuutta aletaan perimään jo 100 päivän ylittävältä työttömyysjaksolta.

Hartolan kunnan tavoitteena on kehittää aktiivisesti työllisyyspalveluja ja edistää hartolalaisten työttömien työnhakijoiden työllistämistä sekä mahdollistaa työvoiman saanti alueen yrityksille.

Maahanmuuttajapalvelut

Maahanmuuttajapalvelut ovat siirtymässä valtaosin kunnan vastuulle. Kunnan vastuut koskevat mm. palvelutarpeen arviointeja, kotoutumispalveluja, kotoutumiskoulutuksen järjestämistä, yhteiskuntaorientaatiota sekä ohjaus- ja neuvontapalveluja.

Hartolan kunta on sopimassa yhteistyöstä International House Lahden kanssa yhteistyön tiivistämisestä maahanmuuttajapalvelujen osalta, sillä kunnalla ei ole omaa henkilöresurssia palveluiden järjestämiseen. Toistaiseksi maahanmuuttajien volyymit ovat olleet niin pieniä, että kuntayhteistyö on kustannustehokkain tapa palveluiden järjestämiseen.

Yhteiset palvelut / Elinkeinopalvelut ja työllisyyspalvelut			
Strategiset tavoitteet vuosille 2024-2026			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit ja vertailu
Hartolan tunnettuuden lisääminen	Kuntastrategian toteuttaminen. Viestintästrategian päivittäminen ja toteuttaminen.	Kunnanjohtaja Kunnanhallitus	Laadullinen arviointi
Hartola on houkutteleva paikka yritystoiminnalle, VT4 kehittäminen	Yritystonttien ja toimitilojen saatavuuden kehittäminen. Päätöksenteon sujuvoittaminen. Markkinavuoropuhelut tärkeissä hankinnoissa. Aktiivinen kaavoitustyö.	Kunnanjohtaja Kunnanhallitus	Markkinavuoropuhelut Kaavoitushankkeiden eteneminen Uusien yritys määrä
Ympäristöstä huolta pitävä luontomatkailun kohde	Aktiivinen yhteistyö alueellisesti ja seudullisesti matkailun edistämiseksi. Kalastus- ja elämysmatkailun edistäminen. Hankerahoituksen hyödyntäminen.	Kunnanjohtaja Kunnanhallitus	Hankerahoitus €/v Hartolan markkinoiden kävijämäärä Laadullinen arviointi
Matala työttömyys, työmahdollisuuksia tarjolla	Kuntayhteistyö työllisyyden ja maahanmuuton palveluissa. Aktiivinen hanketoiminta.	Hallintojohtaja Kunnanhallitus	Työllisyysaste Työpaikkojen määrä

2.1.5 Ympäristöterveys ja eläinlääkintähuolto

Ympäristöterveyden ja eläinlääkintähuollon palvelut tuotetaan kuntayhteistyöllä. Vastuukuntana on Hollolan kunta, jonka palveluksessa tehtäviä hoitava henkilöstö on. Kuntaosuudet laskutetaan suoriteperusteisesti.

Hartolan kunnan osuus vuoden 2025 kustannuksista on arvion mukaan 97.200 euroa.

2.1.6 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Kuntalain (410/2015) 1 §:n mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) ja monet muut lait määrittävät kunnan tehtäviä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on jatkuvaa toimintaa, jota varten on pysyvät, toiminnan edellytyksiä mahdollistavat rakenteet. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on konsernihallinnon alainen toimintayksikkö, mutta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toiminta jakaantuu kunnassa kaikkien toimialueiden kesken ja yhteistyö on välttämätöntä. Teknisten- ja ympäristöpalvelujen tehtävänä on turvata terveyttä ja hyvinvointia edistävät elin- ja toimintaympäristöt kuntalaisille. Koulutus- ja sivistyspalvelujen erityisenä tehtävänä on ihmisenä kasvun tukeminen. Kulttuuri- ja kirjastopalvelut, nuoris- ja liikuntatoimi edistävät omalta osaltaan kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia sekä tukevat yhteisöllisyyttä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen edellyttää lisäksi toimivaa yhteistyötä mm. sosiaali- ja terveystieteiden, järjestöjen, seurakunnan, yksityisten toimijoiden ja valtion paikallisviranomaisten kanssa. Kunnassa palveluja ja toimintaa tuottavat tahot luovat laajasti mahdollisuuksia osallisuudelle ja yhteisöllisyydelle sekä hyvinvoinnin edistämiseksi. Ehkäisevä työ on merkittävä osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, ja kattaa mielenterveyden edistämisen, ehkäisevän päihdetyön, pelihaittojen sekä perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn. Kuntalaisten tarpeiden ja palautteiden kuuleminen ja niihin vastaaminen ovat tärkeä osa yhteistyötä ja toiminnan kehittämistä. Kuntalaisten hyvinvointiin vaikuttavassa päätöksenteossa tehdään päätösten vaikutusten ennakkoarviointia (EVA).

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutahona toimii Hartolassa kunnan johtoryhmä. Moniammatillinen ja poikkihallinnollinen hyvinvointityöryhmä tukee hyvinvoinnin ja terveyden edistävää ja ehkäisevää työtä sekä hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman laatimista. Lisäksi Hartolan kunnassa toimii ehkäisevän työn työryhmä, LAPE-ryhmä sekä nuorisolain mukainen moniammatillinen työryhmä. Työryhmät pyrkivät toiminnallaan välittämään ja lisäämään tietoa sekä edistämään kohderyhmiensä hyvinvointia ja terveyttä.

Hyvinvointikoordinaattori toimii hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntijana sekä vastaa lakisääteisten suunnitelmien ja raporttien laatimisesta. Kuntastrategia 2022–2027, Päijät-Hämeen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kärjet v. 2020–2025 sekä Päijät-Hämeen hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen vuosittaisissa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen neuvotteluissa asetetut painopisteet ohjaavat osaltaan tehtävää hyvinvointityötä. Kunnassa ja Päijät-Hämeessä on useita, pitkälti lakisääteisiä suunnitelmia ja ohjelmia, joissa asetetut tavoitteet ja toimenpiteet osaltaan ohjaavat kunnan toiminnan ja talouden suunnittelua.

Valtuustokauden vaihtuessa vuonna 2025 suunnitelmia päivitetään vastaamaan nykytilannetta ja suuntaamaan toimintaa tarpeellisella tavalla tuleville vuosille. Sekä Hartolassa että Päijät-Hämeessä yhdistetään vuonna 2025 useat erillissuunnitelmat laajan hyvinvointisuunnitelman 2025–2029 alle. Erillissuunnitelmista luopuminen vähentää osin päällekkäisiä kirjauksia ja helpottaa suunnitelmien seurantaa, mutta haasteena on yhden laajan asiakirjan säilyttäminen luettavassa laajuudessa konkreettisesta ja riittävän yksityiskohtaisesta sisällöstä tinkimättä.

Seuraavat ohjelmat ja suunnitelmat ohjaavat toimintaa kunnassa vuonna 2025:

- * Laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2021–2025
- * Ikääntyvien hyvinvointisuunnitelma 2021–2024
- * Hartolan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022–2025
- * Hartolan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma
- * Päijät-Hämeen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2021–2025
- * Päijät-Hämeen ikääntyvien hyvinvointisuunnitelma 2021–2025

* Päijät-Hämeen maahanmuutto-ohjelma 2021–2025

Turvallisuussuunnitelma

Ehkäisevän työn toimintasuunnitelma 2022–2026

Päijät-Hämeen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022–2025

Päijät-Hämeen ehkäisevän työn toimintasuunnitelma 2021–2025

Liikkuva Päijät-Häme 2030

Päijät-Hämeen alueellinen ravitsemusterveyden edistämisen suunnitelma 2021–2025

Päijät-Hämeen kulttuurin suunta 2030

* Ilmastosuunnitelma 2025–2029 (*lakivelvoite poistumassa*)

* *Lakisääteinen suunnitelma*

Suunnitelmat ovat luettavissa Hartolan kunnan kotisivuilla. Suunnitelmat sisältävät yksityiskohtaisempia tavoitteita ja toimenpiteitä oheisten strategisten tavoitteiden lisäksi.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen			
Strategiset tavoitteet vuosille 2025–2027			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit ja vertailu
Asukkaat voivat hyvin *Kuntastrategia 2022-2027	Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä terveyserojen kaventaminen huomioidaan osana kaikkea kunnan toimintaa Toimivat yhteistyörakenteet ja yhteistyö hyvinvointialueen kanssa Työllisyys- ja kotoutumispalvelut toteutuvat sujuvasti Sitoudutaan alueen hyte-neuvotteluissa sovittuihin yhteisiin painopistealueisiin: v. 2025 yhteisen alueellisen tilannekuvan ja analyysin rakentaminen, yhteiskehittäminen sekä rakenteiden kehittäminen Hyte-suunnitelmat päivitetään vastaamaan nykytilannetta ja erillisuunnitelmia yhdistetään laajaan hyvinvointisuunnitelmaan 2025–2029 Palveluissa ja toiminnassa huomioidaan saavutettavuus ja kestävyys osa-alueet (taloudellinen, sosiaalinen, ympäristöllinen)	Johtoryhmä hyvinvointityöryhmä Hyvinvointikoordinaattori	Indikaattori-, kysely- ja kokemustieto Hyte-kerroin TEAvisari Työllisyys- ja kotoutumispalvelut toteutuvat lakisääteisesti (Kyllä/Ei) Päivitetyt suunnitelmat (Kyllä/Ei) Tehdyt EVAt Kyselyt ja palautteet

	<p>Päätösten vaikutusten ennakoarviointi (EVA) tehdään vaikutuksiltaan merkittävistä asioista</p> <p>Viestitään ja tiedotetaan suunnitelmallisesti ja monipuolisesti hyvinvointiin ja terveyteen sekä niiden omatoimiseen edistämiseen liittyvistä asioista, palveluista ja saatavilla olevasta tuesta (esim. Omaperhe.fi)</p>		
<p>Asukkailla on vaikutusmahdollisuuksia oman arkensa kehittämiseen *Kuntastrategia 2022-2027</p>	<p>Osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien kehittäminen, mm. säännölliset keskustelufoorumit, asukasraati</p> <p>Viranhaltijoiden jalkautuminen keskustaan ja kylille</p> <p>Osallistuvan budjetoinnin toteuttaminen</p> <p>Lapsiparlamentti, nuorisovaltuusto ja vanhus- ja vammaisneuvosto kokoontuvat säännöllisesti ja osallistuvat toimenpiteiden suunnitteluun ja toteutukseen</p>	<p>Johtoryhmä, hyvinvointityöryhmä</p> <p>Viranhaltijat</p>	<p>Palautteet ja kyselyt, vastaajien määrät kyselyissä</p> <p>Järjestetyt tapahtumat ja tilaisuudet, osallistujamäärät (kuntalaiset, viranhaltijat, luottamushenkilöt)</p> <p>Toteutunut osallistuva budjetointi</p>
<p>Asukkaiden mielen hyvinvointi lisääntyy *Päijät-Hämeen hyte-kärkenä 2020-2025 Mielen hyvinvointi</p>	<p>Vahvistetaan ammattilaisten osaamista ja lisätään puheeksi ottoa (koulutukset, tilaisuudet, verkostot ym.)</p> <p>Madalletaan kynnyksiä avun hakemiseen mm. viestinnällisin keinoin.</p> <p>Järjestetään mielen hyvinvointia tukevaa toimintaa</p>	<p>Ehkäisevän työn työryhmä</p> <p>Opiskeluhoitotyöryhmä</p> <p>Vapaa-aikapääällikkö</p>	<p>Sotkanet indikaattorit</p> <p>Järjestetyt koulutukset, tapahtumat ja tilaisuudet sekä kampanjat</p>
<p>Edistetään asukkaiden turvallisuutta, koettu turvallisuuden tunne paranee *Päijät-Hämeen hyte-kärkenä 2020-2025 Arjen turvallisuus</p>	<p>Toteutetaan turvallisuussuunnitelmassa linjatut toimenpiteet ja kampanjat liittyen mm. liikenneturvallisuuden edistämiseen ja huumeiden käytön ennaltaehkäisyyn</p>	<p>Johtoryhmä, hyvinvointityöryhmä</p> <p>Opiskeluhoitotyöryhmä</p> <p>Varhaiskasvatuspääällikkö ja rehtori</p>	<p>Sotkanet, poliisin tilastot (rikosten määrä jne.)</p> <p>Palautteet, kyselyt</p>

	Lisätään tunne- ja turvataitojen opettelua lasten ja nuorten sekä aikuisten kanssa, ml. huoltajat ja työyhteisöt		
Kaikenikäisten kuntalaisten liikunta-aktiivisuuden edistäminen *Päijät-Hämeen hyte-kärkenä Päihteettömyys ja terveelliset elintavat	Mukana Liikkuva varhaiskasvatus - ja Liikkuva Koulu -ohjelmissa. Monipuolista liikuntaa ja liikkumistaitojen harjoittelua sisältyy jokaiseen varhaiskasvatuspäivään, ja koululla mm. pitkät liikuntavälitunnit, oppilaiden koulutus liikunnan vertaisohjaajiksi ja hyvinvointivalmennus 7.–9. luokkalaisille. Maksuton liikuntaneuvonta ja matalan kynnyksen liikuntaryhmät tukevat liikunnallisten ja terveellisten elämäntapojen omaksumisessa / Hartolan ja Sysmän yhteiset hankkeet Ikäihmisten toimintakyvyn edistämistä tuetaan lisäksi mm. tapahtumin	Varhaiskasvatuspäällikkö ja rehtori Vapaa-aikapäällikkö Hyvinvointikoordinaattori	Varhaiskasvatuksen ja koulun liikkumisen toimenpiteiden arviointi nykytila -mittarilla. Lasten liikkumistaitojen arviointi järjestelmällisesti. Osallistujamäärät ja -palautteet Liikuntakysely joka 2. vuosi Tapahtumat
Nuorten tupakointi, alkoholin ja huumeiden käyttö vähentyvät *Päijät-Hämeen hyte-kärkenä Päihteettömyys ja terveelliset elintavat	Vahvistetaan ammattilaisten osaamista ja lisätään puheeksi ottoa Selvitetään näyttöön perustuvia menetelmiä ja mahdollisuuksia niiden hyödyntämiseen Järjestetään päihteettömiä elämäntapoja tukevaa toimintaa	Sivistys- ja hyvinvointilautakunta Ehkäisevän työn työryhmä LAPE-ryhmä Nuorisolain mukainen monialainen työryhmä Vapaa-aikapäällikkö	TEAviisari, Kouluterveyskysely sotkanet.fi Mahdolliset muut kyselyt, kuten päihdetilannekysely Järjestetyt tapahtumat ja viestintä
Hyvää ravitsemusta tuetaan kaikissa ikäryhmissä *Päijät-Hämeen hyte-kärkenä 2020-2025 Päihteettömyys ja terveelliset elintavat	Varhaiskasvatus ja koulu tarjoavat ravitsemussuosittelusten mukaista terveellistä ruokaa ja toteuttavat ruokakasvatusta osana toimintaansa. Ruokakasvatuksen valmiita toimintamalleja hyödynnetään. Nuorten työpajalla laadukasta ja terveellistä	Johtoryhmä, hyvinvointityöryhmä, sivistystoimi	Nykytila.fi Palautteet ja kyselyt Toteutunut (Kyllä/Ei)

	<p>ravitsemusta, ruuanlaittoa ja hävikkiruuan hyödyntämistä.</p> <p>Yksilöllistä ravitsemusneuvontaa tarjotaan terveydenhuollon ammattilaisten ja liikuntaneuvojan vastaanotoilla</p>		
<p>Järjestöyhteistyön edistäminen *Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021</p>	<p>Yhdistysillat ja yhteiset tapahtumat, yhteistyö toiminnan kehittämisessä, avustukset</p>	<p>Yhdistysyhteyshenkilö / hyvinvointikoordinaattori Vapaa-aikapäällikkö</p>	<p>Järjestetyt tilaisuudet Palautteet</p>